

СТАНОВИЩЕ

№ 179 ..... дата 27.02.2017г.

от проф. дин Илия ТОДЕВ

за научната дейност на доц. дин Тамара СТОИЛОВА

единствен кандидат в конкурса за професор, обявен за нуждите на секция „История на света и международните отношения в ново и най-ново време“, професионално направление 2.2. История и археология, научна специалност 05.03.04 „Нова и най-нова обща история“ (История на Руската империя), с решение на Научния съвет на Института за исторически изследвания, Държавен вестник, бр. 85 от 28 октомври 2016 г., с. 16, 777.

Т. Стоилова постъпва в Института през 1982 г. след успешна защита на дисертация в Москва (Московски държавен историко-архивен институт (от 1990 г.: Российский государственный гуманитарный университет – РГГУ), тема „Русско-турецкие отношения в последней трети XVIII в. и болгарские земли“. След като през 1999 г. е избрана за ст.н.с. (доцент), от 2001 до 2012 г. е ръководител на секция „История на света и международните отношения в ново и най-ново време“. От декември 2012 г. е заместник директор на Института. През април 2016 г. защитава голям докторат („Русия във Века на Просвещението и Революцията. Имперски интереси и политика“). От 2001 г. е член на Научния съвет на ИИИ. Член на редколегии на списания и сборници. Член на научни журита

В конкурса Т. Стоилова участва с 5 монографии, 37 студии и статии, както и с редица рецензии, отзиви и преводи на извори. Всички те са публикувани след 1999 година, когато тя става доцент, и се отличават с голяма прецизност, с отлично познаване на съответните първични и вторични текстове, със задълбочена мисъл и богат академичен език.

Основните проблеми които Т. Стоилова изследва, са свързани с историята на Русия, главно нейните външнополитически отношения с Османската империя и с европейските сили. Най-силно в тематично отношение е застъпено царуването на Екатерина II, но също така и това на Петър I. По-епизодично са засегнати проблеми от времето на останалите руски владетели, най-вече в обобщаващи изследвания, чиято цел е да бъде представена руската политика като концепция и начин на действие.

Характерна за всички изследвания е богатата изворова база от руските архиви, от руския периодичен печат през 18 век, от липсващи в българските библиотеки публикувани документи.

Множеството студии и статии на Т. Стоилова са публикувани във водещи български, а и в чужди списания, и в различни сборници. Представените пет монографии са посветени на важни за руската и като цяло за европейската история проблеми, които не са били обект на изследване в българската историография.

Монографията *"Третият Рим. Мирните решения на руската имперска политика в Югоизточна Европа през XVIII век"* изследва основни проблеми в руската история, характеризиращи приемствеността в колонизационната политика и в цялостната външна политика, чийто израз в конкретния случай става стремежът за откриване на руски консулства в Османската империя и Средиземноморието, както и включването на православието в политическата и дипломатическата игра на империята.

В книгата *"Средиземноморска хроника за събитията по суша и море по времето на първата война, къято руската императрица Екатерина II води срещу турците"* са разкрити отношенията на Петербург с балканските народи и опитите те да бъдат включени във войната срещу Османската империя от 1768-1774 г. като част от общата политическа картина в Европа и от плановете на северната империя за осъществяване на по-глобални цели.

На събития, които обвързват руската политика с балканските народи, е посветена книгата *"Балкански истории от XVIII век"*. Изследваният материал е разпределен в три основни части: мястото и значението на българските земи като подвластни на Портата; Дубровник като самостоятелна, макар и с данъчни задължения към Константинопол, но организирана по европейски образец република; сръбските земи в Хабсбургската монархия и възможностите, които различният статут дава за европеизирането им. Основно място в изследването заема руската политика и руското влияние, които постепенно стават определящи в развитието на балканските народи. Постепенното придвижване на Русия към Балканите е проследено в началото на монографията, където са представени политическите цели на империята и етапите на тяхното постигане. Непознати за българската историография и с особена значимост за осветляване на темата са приложенията – документи, карти, илюстрации.

На проблема за изграждането на Херсон като стратегически обект в новоприсъединените към Руската империя черноморски области, където са заложили и основите на руското корабостроене на Черно море, е посветена книгата *"Раждането на един град. Херсон: олицетворение на руския стремеж към южните морета"*.

Значителна част от изследователската работа на Т. Стоилова е свързана с темата, в която Просвещението и Революцията определят и насоките на руската външна политика спрямо личности и събития във Франция и Полша. Обобщаващ израз на тези дирения е големият докторат на Стоилова, озаглавен *"Русия във Века на Просвещението и Революцията. Имперски интереси и политика"*. Няколко студии и статии и дисертацията, в която те са обобщени, представят взаимната обвързаност и приемственост в дейността на руските дипломатически

представителства в Константинопол през 90-те години на XVIII век, както и отношенията на руските посланици не само с Портата, но и с намиращите се в турската столица чужденци, конкретно с французите-привърженици на Революцията.

В изследването на проблемите са използвани значително количество публикувани документи, които в по-голямата си част обаче не са познати в българската историография. Включени за първи път в обръщение са архивни документи от фондовете на руските архиви и преди всичко на Архива на външната политика на Руската империя – Москва и на Haus- Hof- und Staatsarchiv – Виена. В тази връзка е важно да се отбележи въвеждането на дипломатическата документация като извор за политическите отношения на Русия с европейските монархии и с Високата порта.

Самостоятелен обект на проучване е дипломатическата и изследователската дейност в областта на старата гръцка история на френския посланик в турската столица граф Шоазьол-Гуфие. Важно е да се изтъкне, че проблемът е изключително значим, а и недостатъчно разработен дори във френската историография.

Участието на Т. Стоилова в проекти и особено ръководството на някои от тях са значителен принос в научния живот на Института за исторически изследвания и за развитието на научните връзки със сродни институции в чужбина. Видимите резултати от тази ѝ дейност са съвместните тематични и юбилейни сборници. Тя има и значителен брой участия в конференции на различни теми.

Списъкът със забелязани цитирания е доказателство за интерес към разработваните от Т. Стоилова теми и за качеството на предлаганите от нея изследвания.

Документацията, свързана с конкурса, е в ред.

Заключение: Доц. Т. Стоилова има значителна и разнообразна академична дейност, изпълнявана на много добро професионално ниво. Тя притежава всички необходими качества на професор. Въз основа на това препоръчвам доц. Т. Стоилова да заеме академичната длъжност „Професор по професионално направление 2.2. История и археология, научна специалност 05.03.04 „Нова и най-нова обща история“ (История на Руската империя)“ в Института за исторически изследвания при БАН.

20 февруари 2017, София

Подпис:

